

KORSTMOSSEN.

Na het algemene overzicht zal het goed zijn, dat we ons enigszins in ons korstmossenwereldje gaan oriënteren. Daarvoor zijn enige excursies nodig, die ge ook midden in de winter kunt maken en dan zult ge proberen, uw vondsten op naam te brengen. Wilt ge dadelijk een korstmossenflora gebruiken, dan is dat natuurlijk best, maar wie alleen maar bij benadering wil weten, wat hij mee naar huis gebracht heeft, vindt hier een paar tabellen, waarmee de gewoonste geslachten (soms ook soorten) gerangschikt naar hun groeiplaats, kunnen worden bepaald ¹⁾.

De voor ons land in aanmerking komende vindplaatsen zijn: 1. boomschors, hout, schuttingen e.d.; 2. steen: dus zwerfblokken, oude muren, verweerde dakpannen, stenen van zeeweringen enz.; 3. de bodem, vooral de heigronde.

De mooiste, kleurigste soorten in bonte associaties vindt men in het gebergte: ons klimaat is wel vochtig, maar toch nog niet nat genoeg voor vele soorten! De mergelrotsen van Z. Limburg blijven hier buiten beschouwing; de daarop groeiende kalklievende soorten behoren gedeeltelijk tot geslachten, die voor kalkbodem specifiek zijn.

A. Op bomen en hout groeiende soorten.

1. Struikkorstmossen	2
Bladkorstmossen	5
Korstlichenen	9
2. De plant heeft een sterk vertakt, op doorsnee rond thallus, dat met een <i>hechtschijfje</i> vast zit. (fig. 1)	<i>Usnea barbata</i>
Thallus met of zonder hechtschijfje, maar op doorsnee afgeplat	3

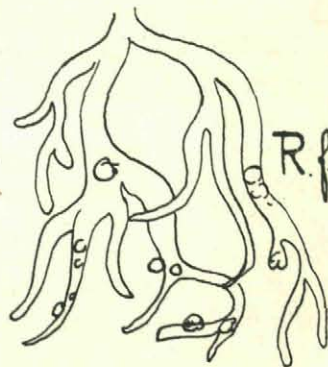
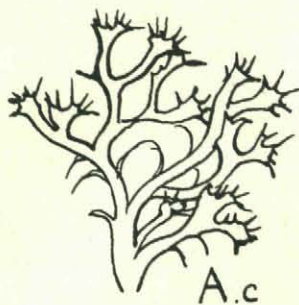
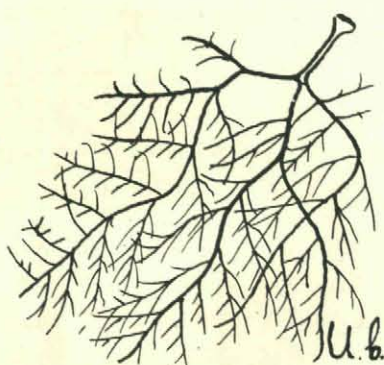

Fig. 1. *Usnea barbata*, var. *florida*. Fig. 2. *Anaptychia ciliaris*. Fig. 3. *Ramalina fraxinea*.

3. Thallus olijfgroen, zwart <i>gewimperd</i> . (zie fig. 2.)	<i>Anaptychia ciliaris</i>
Geen wimpers	4
4. Onder- en bovenkant van het thallus gelijk van kleur (fig. 3)	<i>Ramalina</i>

1) N.B. De fig. in deze tabellen zijn naar de natuur get.

Onderkant zwart, bovenkant grijs (fig. 4)	<i>Evernia furfuracea</i>
Onderkant wit, bovenkant grijsgroen	<i>Evernia prunastri</i>
5. Thallus helder geel tot dooiergeel, bijna altijd met apotheciën en zich met KOH rood kleurend (zie ook bij 10) (fig. 5)	<i>Xanthoria parietina</i>
Niet geel	6
6. Thallus olijfgroen (nat maken!)	7
Thallus anders gekleurd	8
7. Thallus vlak, vrij dun,	<i>Parmelia olivacea</i>
Thallus golvend, stevig, apothecien roodbruin (fig. 6)	<i>Parmelia acetabulum</i>

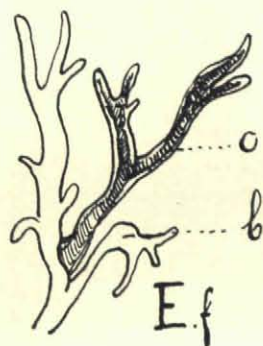

Fig. 4. *Evernia furfuracea* (= *Parmelia f.*) b. bovenkant, o. onderkant.

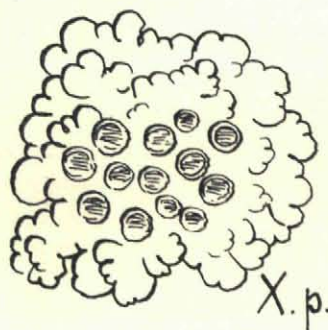

Fig. 5. *Xanthoria parietina*.

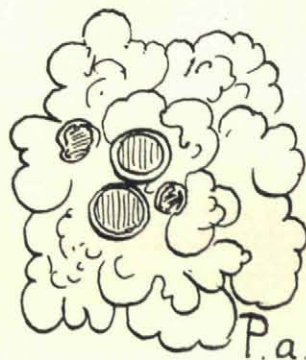

Fig. 6. *Parmelia acetabulum*.

8. Thallus grijs, sterk vertakt, van onderen zwartachtig, maar niet vezelig (fig. 7)	<i>Parmelia physodes</i>
(de gewoonste soort op naaldhout)	
Thallus grijsachtig, veel minder vertakt, van onderen zwart en met zwarte vezels.	<i>Parmelia saxatilis</i>
9. Thallus witachtig, vaak poederig. Er zijn geen apotheciën, maar peritheciën (fig. 8)	<i>Pertusaria</i>

Fig. 7. *Parmelia physodes*.

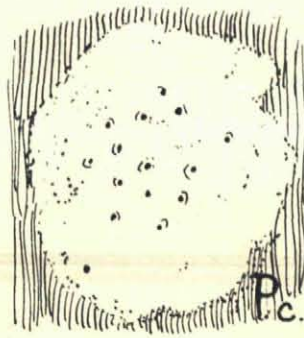

Fig. 8. *Pertusaria communis*.

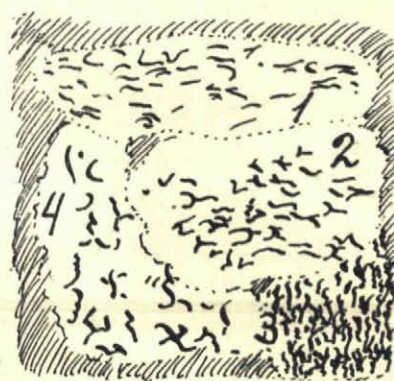

Fig. 9. 1. *Opegrapha lurida*.
2. *O. limitata*. 3. *O. atra*.
4. *Graphis scripta*.

Thallus niet wit, apotheciën *lijnvormig*, soms grillig gebogen, als vreemde lettertekens („schriftmos”) (fig. 9)

Graphis (met bruine sporen)
Opegrapha (met kleurloze sporen)

Apotheciën rond 10

10. Thallus geel, soms aan de rand bladachtig, maar door KOH niet van kleur veranderend (fig. 10) *Candelaria*

Anders gekleurd 11

11. De apotheciën hebben een rand, die door het *thallus* gevormd is. Apotheciën grijs, grijsbruin, geelbruin enz. (fig. 11) *Lecanora*

Geen thallusrand. Apotheciën zwart 12

12. Sporen eencellig (fig. 12) *Lecidea*

Sporen tweecellig. *Buellia*

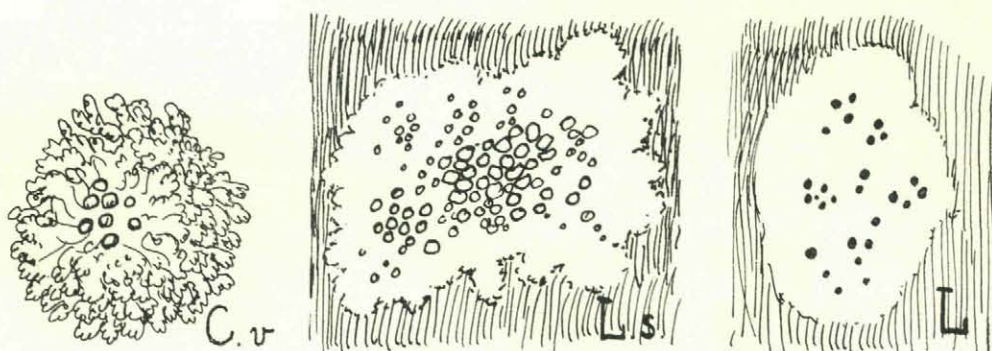

Fig. 10. *Candelaria vitellina*.

Fig. 11. *Lecanora subfusca*.

Fig. 12. *Lecidea* sp.

B. Op steen groeiende soorten.

1. Struikkorstmossen komen bij ons op steen niet voor!

Bladkorstmossen 2

Korstlichenen, soms met bladachtige rand 3

2. Thallus en apotheciën geel.

Xanthoria parietina
Soorten van *Parmelia*

Thallus en apotheciën nooit geel.

3. Thallus geel, zwart geaderd, apotheciën zwart. „Landkaartenmos” (fig. 14)

Rhizocarpon geographicum
Candelaria vitellina

Thallus geel, apotheciën geel

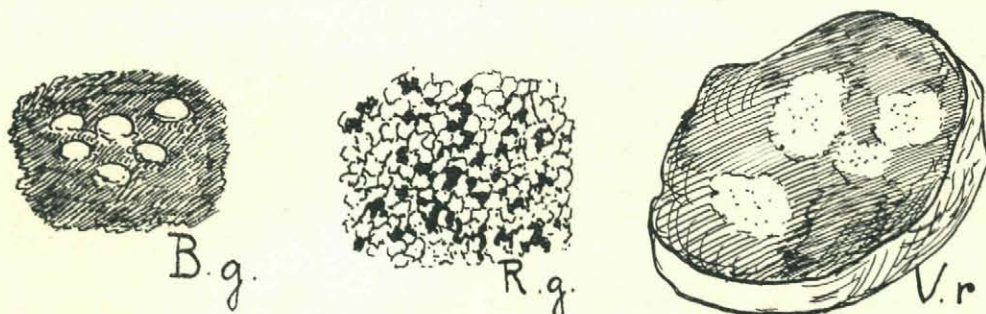

Fig. 13.

Biatora granulosa.

Fig. 14.

Rhizocarpon geographicum.

Fig. 15.

Verrucaria rupestris (op steen).

- Thallus nooit geel 4
4. Apotheciën met *thallus*rand 5
- Geen *thallus*rand 6
5. Apotheciën niet zwart. *Lecanora*
 Apotheciën zwart, met grijze rand. *Aspicillia cinerea*
 (gewoon op graniet. *Aspicillia* is een ondergeslacht van *Lecanora*)
6. Zwarte apotheciën met zwarte rand. *Lecidea*
 Zwarte *peritheciën* (dus ± gesloten vaasvormig of bolvormig) (fig. 15) *Verrucaria*

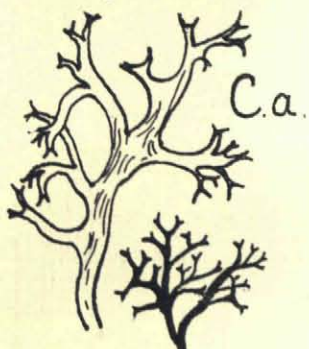

Fig. 16. *Cornicularia aculeata*.

Fig. 17. Thallus van *Cladonia endiviaefolia*.

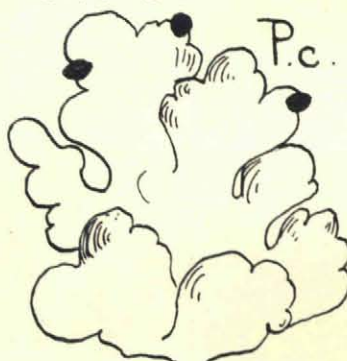

Fig. 18. *Peltigera canina*.

C. Op de bodem groeiende soorten.

1. Struikkorstmossen (op de hei en in bossen) 2
- Bladkorstmossen 4
- Korstlichenen 5
2. Thallus olijfgroen, bruin, in droge toestand bijna zwart en dan zeer broos („kraakloof”) (fig. 16) *Cornicularia aculeata*
(= *Cetraria aculeata*)
- Thallus grijs, groengrijs of groenachtig 3
3. Horizontale thalluslappen verdwenen, maar er zijn talrijke sterk vertakte, door elkaar gegroeide *podetiën*. (Zie de bespreking van het geslacht *Cladonia* in het volgende gedeelte). *Rendiermos*, *Cladonia rangiferina*
en *Cladonia sylvatica*
- Podetiën onvertakt, of gaffelvormig vertakt, of bekervormig. Apotheciën bruin of lakrood (fig. 20). *Cladonia*-soorten

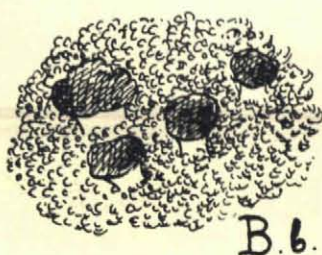

Fig. 19. *Baeomyces byssacea*.

Fig. 20. *Cladonia digitata*.

4. Thallus groot, met brede lapen. Donkerkleurige apotheciën aan de rand van het thallus (fig. 18) *Peltigera*
Thallus bestaande uit talrijke kleine grijze, grijsgroene of groenachtige lapjes, soms alleen maar met grijze korrels; op slecht verlichte plekken aan greppelkanten, boomstompen, enz. (fig. 17) *Cladonia's* zonder podetiën.
5. Thallus grijs, korstig. Hierop korte podetiën met roze apotheciën („paddenstoelvormig”). (fig. 19) *Baeomyces roseus*
(*B. byssoïdes* heeft nog kortere podetiën met bruinachtige apotheciën)
Apotheciën niet gesteeld 6
6. Apotheciën zwart, ook in vochtige toestand hard. *Lecidea*
Apotheciën witachtig, vleeskleurig of roodachtig, met een weke, wasachtige rand of zonder duidelijke rand (fig. 13) *Biatora*

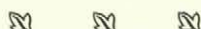
Het spreekt vanzelf, dat ge reeds op uw eerste wandeling korstmossen kunt vinden, die ge met deze tabellen onmogelijk kunt thuisbrengen. Het is niet zeer waarschijnlijk, maar ieder kent wel „beginners luck"! Juist zo'n onverwachte vondst werkt animerend.

Om nu, voor enige bepaalde gevallen, nog een indruk te geven van de rijkdom van verschijnselen, die de korstmossen ons ter bestudering aanbieden, volgen hier nog enige bijzonderheden over het struik-type, het blad- en het korsttype.

Het zal niemand verbazen, dat men door de langzame groei der korstmossen zo weinig gelegenheid heeft, om physiologische proeven te doen en dat men dus van de physiologie der lichenen vrij slecht op de hoogte is. De phototropische eigenschappen van een zaadplant kunnen, bijv. bij een kiemplantje, in een half uur worden onderzocht, bij een korstmos moet men een paar jaar geduld hebben en zo komt men er toe, om liever waarnemingen dan proeven te doen! Misschien brengt het hier nog volgende U er toe, om ook eens uit te kijken.

(Wordt vervolgd).

Dr. A. J. M. GARJEANNE.

OPNIEUW EEN MYSTERIEUS NEST VAN *PSEUDAGENIA CARBONARIA* SCOP.

In mijn artikel over de levensloop van *Ps. carbonaria* („De Levende Natuur”, dl. 41, afl. 5) besprak ik onder meer een dubieus geval; het betrof een nestje van dit insect, aangelegd in een rietstengel. Het bestond uit vier tonvormige kleicellen, waarbij als bijzonderheid werd aangemerkt, dat deze van de rest van de nestruimte waren afgescheiden door tussenschotten.

Nimmer was een dergelijke bouwwijze bij *Ps. carbonaria* waargenomen. Nu had ik een *Odynerus* sp. het buisje zien binnengaan en dus bleef de mogelijkheid bestaan, dat de *Odynerus* het dwarsschot in het pijpje had aangelegd om het voor zichzelf in gebruik te nemen. Dan moest de *Odynerus* verder in zijn plannen zijn gestoord.